

De Advieslijst taalbeschouwelijke termen Nederlands: hoe kijkt het onderwijsveld er tegenaan?

1 december 2009

Auteur: [Tom Venstermans](#)

Volume: [39](#)

Nummer: [2](#)

Pagina's: 55-59

Documenten

- [vonk_jrg39_019.pdf](#)

o 55 g e s c h u d de advieslijst taalbeschouwelijke termen nederlands hoe kijkt het onderwijsveld er tegenaan hilde vanderheyden entiteit curriculum heeft in de vorige bijdrage de advieslijst taalbeschouwelijke termen nederlands kort voorgesteld haar bekommernis om het correcte gebruik ervan is groot er wordt uiteraard verwacht dat leraren de lijst gebruiken zoals hij bedoeld is als een kader en hulpmiddel voor terminologische transparantie en niet als een catalogus van zo veel mogelijk te behandelen begrippen en termen zat het onderwijsveld op deze advieslijst te wachten welke nut heeft hij voor diverse doelgroepen wordt hij effectief gebruikt zoals hij bedoeld is vonk vroeg het aan wilfried de hert pedagogisch begeleider tom venstermans lerarenopleider en johan de meyer en annika cannaerts leraren secundair onderwijs een reactie vanuit begeleidingsperspectief de advieslijst taalbeschouwelijke termen nederlands zien we als het resultaat van een lang verwacht zoeken naar eenvormigheid in grammaticale termen en begrippen allereerst zijn we tevreden dat in de titel taalbeschouwelijke termen staat taalbeschouwing houdt immers steeds reflectie en uitdaging in en vraagt hiervoor een aangepaste didactiek vervolgens sluit het voorwoord aan bij de gangbare tendensen van de didactiek nederlands december 2009 nummer 2 39e jaargang 56 taalvaardigheid ontwikkelen is een samenspel van en een wisselwerking tussen kunnen en kennen bij een geslaagde combinatie met aandacht voor de bijhorende attitude spreken we van een competentie en kunnen we competenties aanleren taalbeschouwing blijft dus ten dienste staan van taalvaardigheid en om een heel leven lang taalcompetenties te ontwikkelen is kunnen reflecteren essentieel in die visie vindt de lijst een plaats bovendien vinden we het een goede zaak dat de voorliggende termenlijst ont wikkeld werd om de kwaliteit van het taalonderwijs te optimaliseren kwaliteit nastreven betekent de goede dingen goed doen wat taalbeschouwing betreft gaat dit over geïntegreerd inductief en ervaringsgericht les geven voor leraren houdt dit in dat ze hiervoor beschikken over de nodige

taalkundige en taalvaardigheid taaldidactische achtergrondkennis die in de lijst is opgenomen ontwikkelen is een samenspel van en het is vanzelfsprekend dat om de lijst zinvol te gebruiken we de inleiding een wisselwerking grondig moeten lezen en dit heeft invloed op de wijze van hoe we termen tussen kunnen en aanbrengen volstaat het om te verwijzen naar de leerplannen om de kennis juiste inhoud aan te leren uit ervaring weten we dat lijstjes met opsommingen snel de aandacht trekken en dat betrokkenen niet verder lezen dan de lijst lang is ook over de lengte kunnen we ons vragen stellen maar dit toont juist aan dat het niet alleen om persoonlijk gebruik in de les gaat bepaalde termen en begrippen behoren tot de culturele geletterdheid of met andere woorden alles wat een burger moet weten om in de maatschappij te functioneren naast die bedenkingen die tot misbruik zouden kunnen leiden stellen we ons vragen bij de ordening van de domeinen hier stellen de auteurs dat die ordening puur praktisch is en niet vertrekt van een taalgebruikers of taalbeschouwersperspectief en evenmin een didactische ordening weerspiegelt dit lijkt ons nu juist een gemiste kans maar omdat ze duidelijk stellen dat het enkel om een advieslijst gaat die geen doelstellingen of inhoud met betrekking tot taalbeschouwing wil voorschrijven de advieslijst is aanbevelen of suggereren zijn er heel wat mogelijkheden om met de lijst niets meer maar iets te doen maar we moeten met de valkuilen voorzichtig omgaan ook niets minder dan een vrij kortom we kunnen stellen dat leraren hun doelen voor de vakken in het blijvende niet leerplan vinden daarin staat duidelijk vermeld welke termen en welke verplichte begrippen ze de leerlingen moeten aanleren de advieslijst is niets meer handreiking maar ook niets minder dan een vrijblijvende niet verplichte handreiking de vraag is hoe we dit kunnen beklemtonen zeker is dat de uitgeschreven tekst bij de lijst van essentieel belang is misschien zou een toevoeging in de inleiding hier soelaas kunnen bieden in een recent document over de advieslijst talen van het vvkso 31 08 2009 staat dan ook terecht dat we er zorg voor moeten dragen dat indien leraren de lijst gebruiken zij dit doen met het oog op het doel waarvoor de lijst ontworpen werd namelijk een kader en hulpmiddel voor terminologische transparantie en niet een catalogus van zo veel mogelijk te behandelen begrippen en termen we vinden het aan gewezen deze duiding in platforms van directies en beleidskaders heel genuanceerd over te brengen 39e jaargang nummer 2 december 2009 57 het is trouwens niet te verwachten dat de lijst niet bekend zou raken we zeiden al dat de advieslijst een lang verwachte poging is om eenduidigheid na te streven en daar zullen heel wat personen in en buiten het onderwijs gebruik van maken als leraren in vakgroepen hier over vragen stellen zijn ze met hun lespraktijk kritisch bezig en is die reflectie niet essentieel om taalbeschouwelijke lessen te geven wilfried de hert pedagogisch begeleider katholiek onderwijs bisdom antwerpen wilfried de hert skynet be het begrippenlabyrint gefronste wenkbrauwen kermende geluiden en blikken die bol staan van verbazing na tien weken zinsleer en grammatica bevinden de eerstejaarsstudenten van de bachelor voor het secundair onderwijs optie nederlands zich op het niveau van de a stroom van de eerste graad van het secundair onderwijs of althans dat zou zo moeten zijn voor bepaalde onderdelen van het vak nederlands hebben instromende studenten een heel goede basis ze zijn sterk in het inschatten van communi-

catieve situaties zijn het gewend om na te denken over taalgebruik en hebben zich op dat vlak ook een heel begrippenappa raat eigen gemaakt het toegenomen belang van taalvaardigheid en zelfstandig leren in hun onderwijsloopbaan zijn positief zichtbaar in hun prestaties in de lerarenopleiding heel anders ligt het bij de zins woord en klankleer dat deze onderdelen de laatste veertig jaar fel teruggeschroefd werden heeft uiteraard zijn gevolgen 1 de inhouden en vaardigheden heden zijn niet meer vastgezet wat betekent dat het merendeel van de studenten vertrekt met een uiterst beperkte competentiebasis het is een hele klus om deze inhouden op een aanvaardbaar niveau lees het niveau in de ene school van een leraar nederlands te krijgen zegt men apostrof in de het gebrek aan uniformiteit in terminologie in zowel de leerplannen als de andere school methodes komt de verwarring alleen maar vergroten in de ene school weglatingsteken zegt men apostrof in de andere school weglatingsteken en nog ergens en nog ergens anders wordt afkappingsteken gebruikt superlatief of overtreffende trap anders wordt onregelmatig werkwoord of sterk werkwoord naamval of casus voor afkappingsteken onze studenten een mijnenveld dat de complexiteit onnodig vergroot gebruikt de advieslijst taalbeschouwelijke termen nederlands is op dat vlak een zeer welkom hulpmiddel de lijst is meteen als addendum beschikbaar gesteld aan onze studenten zodat ze makkelijk synoniemen van taalbeschouwelijke termen kunnen terugvinden handig tijdens het maken van lesvoorbereidingen waarbij december 2009 nummer 2 39e jaargang 58 de studenten uiteraard moeten werken met de verschillende leerplannen en diverse school boeken maar vaak ook met door de school gemaakte bundeltjes voor taalbeschouwing in dit amalgaam van materiaal komen ze een wirwar van termen en begrippen tegen met dezelfde of licht verschillende betekenissen daardoor loeren inhoudelijke fouten op stage om de hoek en dat willen studenten natuurlijk zoveel mogelijk vermijden de overgang van basis naar secundair onderwijs wordt door deze schijnbaar willekeurige aanpak overigens alleen maar bemoeilijkt ter illustratie het deelleerplan taalbeschouwing van het vvkbaio katholiek basisonderwijs gebruikt de termen voor en achtervoegsel in de eerste graad van het secundair onderwijs ontstaat er een discrepantie de begrippen blijven bewaard in de leerplannen van het vvkso katholiek secundair onderwijs en van het ovsg onderwijs van steden en gemeen studenten weten ten maar het leerplan van het gemeenschapsonderwijs gebruikt de termen welk begrip de men prefix en suffix voorkeur krijgt en kunnen op die in sommige leerplannen staan zelfs termen die mij tot op heden niet dui manier mee delijk zijn zo vermeldt het leerplan van het gemeenschapsonderwijs eer zorgen voor meer ste graad a stroom de term samengekoppelde zin een term die over uniformiteit in het gens nergens voorkomt in de advieslijst begrippen landschap kortom de advieslijst komt tegemoet aan een aantal problemen studenten hebben een duidelijk overzicht van de gebruikte termen weten welk begrip de voorkeur krijgt en kunnen op die manier mee zorgen voor meer uniformiteit in het begrippenlandschap uiteraard kunnen we alleen maar hopen dat ook de auteurs van schoolboeken deze lijst zullen gebruiken en op die manier hun steentje kunnen bijdragen aan meer eenvormigheid tom venstermans lerarenopleider karel de grote hogeschool antwerpen tom venstermans kdg be noot 1 zie ook de wit d 2009 het failliet van het grammati-

caonderwijs vonk 39 1 oktober 2009 p 55 58 rubriek grof geschud 39e jaargang nummer 2 december 2009 59 twee leraren secundair onderwijs aan het woord een advieslijst taalbeschouwelijke termen nederlands lijkt ons zeer zinvol aangezien er momenteel vaak verwarring aanwezig is bij leerlingen wanneer zij de overstap maken van de basisschool naar het secundair onderwijs het gebruik van een dergelijke lijst is dan ook nuttig voor alle taalleerkrachten op onze school willen de leerkrachten nederlands er alvast mee aan de slag door de aanbevolen termen te gebruiken telkens wanneer er moet verwezen worden naar de desbetreffende taalbeschouwelijke begrippen om ervoor te zorgen dat we binnen onze school op een lijn zitten zal de advieslijst tijdens de volgende vakmisschien is het in vergadering nederlands begin januari voorgesteld en besproken worden de toekomst beter zodat de nodige afspraken over een uniform gebruik ervan gemaakt kunnen worden er een nieuwe worden verplichte lijst van te maken anders in die zin vragen we ons zelfs af waarom de lijst momenteel louter een blijft het risico van adviserende functie heeft misschien is het in de toekomst beter om er een de verwarring verplichte lijst van te maken die door iedereen kan gebruikt worden bestaan anders blijft het risico van de verwarring bestaan aangezien alles voor verbetering vatbaar is hebben we toch ook enkele bedenkingen kunnen sommige termen niet eenvoudiger geformuleerd worden omdat ze anders te ondoorzichtig zouden worden voor leerlingen bijvoorbeeld predicatief complement kan eventueel bepaling van gesteldheid genoemd blijven worden op dit ogenblik worden in de lijst de termen aangeduid die in de eindtermen van de basisschool en eerste graad secundair onderwijs voorkomen het lijkt ons logisch om dit ook te realiseren voor de begrippen uit de eindtermen van de tweede en derde graad hoe meer eenvormigheid in deze materie hoe beter menen wij ten slotte vragen we ons af in hoeverre deze advieslijst echt bruikbaar is in het vreemde talenonderwijs wat toch een van de doelstellingen is een gelijkaardige lijst per vreemde taal en opgemaakt in die taal is misschien meer aangewezen omdat elke vreemde taal zijn eigen specifieke terminologie hanteert het gebruik van de termen verschilt ook vaak van het nederlands zoals de makers van de lijst al hebben aangehaald indien er echter ter verduidelijking aan vergelijkende grammatica wordt gedaan tijdens de vreemde taallessen spreekt het wel voor zich dat de advieslijst geraadpleegd wordt voor de lessen nederlands is deze lijst in ieder geval zeer bruikbaar en logisch opgebouwd een algemeen gebruik ervan door leerplanmakers leermiddelenmakers vakdidactici en schoolleiders zou naar onze mening nagestreefd moeten worden johan de meyer en annika cannaerts leerkrachten nederlands engels koninklijk atheneum mortsel johandemeyer1 telenet be december 2009 nummer 2 39e jaargang